

Høgskulen
på Vestlandet

Veiledning
om
bedømmelse
av
doktorgrader
ved Høgskulen på
Vestlandet

Vedtatt av Sentralt ph.d.-utvalg

16.11.2022

på bakgrunn av anbefaling fra Universitets- og
høgskolerådet (UHR) 13.5.2022

0. Om veiledningen

Dokumentet er laget med utgangspunkt i veiledning anbefalt fra Universitets- og høgskolerådet 13.05.2022 somer et supplement til UHRs *Felles veiledende retningslinjer for vitenskapelig og kunstnerisk ph.d.* godkjent 09.04.2018.

Hensikten med veiledningen er å bidra til at bedømmelse av doktorgrader, det vil si bedømmelse av doktorgradsavhandlinger, prøveforelesninger og disputas, gjøres etter en felles standard.

Arbeidet med bedømmelse av doktorgrader reguleres av forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Høgskulen på Vestlandet. Dersom veiledningen om bedømmelse avviker fra HVLs ph.d.-forskrift, er det ph.d.-forskriften som gjelder. HVLs ph.d.-forskrift skal alltid gjøres kjent for deltakere i bedømmelsen av doktorgradsarbeider.

1. Om norske doktorgrader

En norsk doktorgrad er en sertifisering av forskerkompetanse på tredjesyklus-nivå i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning.

Dette kompetansenivået forutsettes å være det samme for gradene *med* tidsnormering og organisert forskerutdanning (ph.d.-graden) som for dr.philos.-graden, som er en grad uten tidsnormering og organisert forskerutdanning. Prinsippet om likeverdighet refererer til *faglig nivå og kvalitet på doktorgradsarbeidet*, ikke alene til *omfanget av arbeidet*. Det skal legges vekt på doktorgradsarbeidets kvalitet, relevans og betydning, og ikke på *om arbeidet/arbeidene som inngår er publisert eller offentliggjort på bedømmelsestidspunktet eller hvor arbeidet/arbeidene eventuelt er publisert eller offentliggjort*.

I den organiserte forskerutdanningen kan kompetanse også være dokumentert gjennom prøver og deltakelse i ulike typer tiltak knyttet til opplæringsdelen. Fraværet av krav til opplæring i dr.philos.-graden forventes kompensert ved at selve avhandlingsarbeidet er noe mer omfattende enn det en ville kreve for de organiserte forskerutdanningsprogrammene. Uansett grad skal kandidaten tilfredsstille de samme *minstekrav til forskerkompetanse* – uttrykt gjennom kvalifikasjonsrammeverkets krav til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på tredje syklus-nivå.

Organisert forskerutdanning ved Høgskulen på Vestlandet fører fram til en vitenskapelig ph.d.-grad, "philosophiae doctor (ph.d.)"

Forskrift for graden philosophiae doctor ved Høgskulen på vestlandet.:

§ 1-4. Ph.d.-graden

Ph.d.-graden tildeles på grunnlag av:

- a. Godkjent vitenskapelig avhandling.
- b. Godkjent gjennomføring av opplæringsdel.
- c. Godkjent prøveforelesning over oppgitt emne.
- d. Godkjent offentlig forsvar av avhandlingen (disputas).

2. Om arbeidsfordelingen mellom komitémedlemmene

Medlemmene av bedømmelseskomiteen skal på selvstendig grunnlag bedømme ph.d.-avhandlingen, prøveforelesningen og disputasen. (Dersom prøveforelesningen finner sted separat fra disputasen, oppnevnes en egen komité som bedømmer prøveforelesningen, jmfør ph.d.-forskriften § 5-16, femte ledd).

Lederen av bedømmelseskomiteen er kontaktpunkt mellom komiteen og institusjonen. Lederen sørger for at tidsfrister overholdes, at bedømmelsen tilfredsstillende oppfyller kravene til faglig kvalitet og at de eksterne komitémedlemmene gjøres kjent med hele bedømmelsesprosessen. Lederen har ansvar for å sette i gang arbeidet med vurderingen. Lederen samordner komiteens innstilling og sender inn endelig innstilling til institusjonen.

Lederen bidrar til å avklare arbeidsdelingen mellom komitémedlemmene.

3. Bedømmelseskomiteens vurdering av avhandlingen

3.1 Krav til avhandlingen

Forskrift for graden philosophiae doctor ved Høgskulen på vestlandet.:

§ 4-10. Krav til avhandlingen

- (1) Avhandlingen skal være et selvstendig, vitenskapelig arbeid som oppfyller internasjonale standarder med hensyn til forskningsetiske normer, faglig nivå og metode innen fagområdet.
- (2) Avhandlingen skal bidra til å utvikle ny faglig kunnskap og ligge på et nivå som tilsier at den vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.
- (3) Avhandlingen kan bestå av en monografi eller en sammenstilling av flere mindre arbeider. Dersom avhandlingen består av flere mindre arbeider, skal det redegjøres for sammenhengen mellom dem.
- (4) Dersom et skriftlig arbeid er blitt til i samarbeid med andre forfattere, skal ph.d.-kandidaten følge de normer for medforfatterskap som er allment akseptert i fagmiljøet og i henhold til internasjonale standarder. Dersom avhandlingen hovedsakelig består av artikler, skal kandidaten normalt være førsteforfatter på minst halvparten av artiklene.
- (5) I avhandlinger hvor det inngår arbeider med flere forfattere, skal det følge en erklæring som beskriver kandidatens innsats i hvert enkelt arbeid, underskrevet av kandidat og medforfatter(e).
- (6) Programutvalget bestemmer hvilke språk som kan benyttes i en avhandling, jf. § 2-2.

3.2 Bedømmelsen av avhandlingen

Forskrift for graden philosophiae doctor ved Høgskulen på vestlandet.:

§ 5-6. Innhenting av supplerende opplysninger

- (1) Bedømmelseskomiteen kan kreve fremlagt ph.d.-kandidatens grunnlagsmateriale og utfyllende eller oppklarende tilleggsinformasjon.
- (2) Bedømmelseskomiteen kan be veileder om å gjøre rede for veiledningen og arbeidet med avhandlingen.

§ 5-7. Omarbeiding av innlevert avhandling

- (1) Bedømmelseskomiteen kan på grunnlag av den innleverte avhandlingen og eventuelt tilleggsmateriale, jf. § 15-1, anbefale at programutvalget gir tillatelse til mindre omarbeiding før endelig innstilling foreligger. Komiteen skal gi en konkret oversikt over hva kandidaten må omarbeide i skriftlig form.
- (2) Tillater programutvalget en mindre omarbeiding av avhandlingen, skal det gis en frist for slik omarbeiding som normalt ikke skal være lengre enn tre (3) måneder. Det skal også fastsettes en ny frist for oversendelse av komiteens endelige innstilling. Institusjonens vedtak etter denne paragrafen kan ikke påklages av ph.d.-kandidaten.
- (3) Dersom komiteen finner at dyptgripende endringer vedrørende teori, hypotese, materiale eller metode er nødvendige for at arbeidet skal kunne anbefales til disputas, skal komiteen ikke godkjenne avhandlingen.

I bedømmelsen av avhandlingen legges det spesielt vekt på om avhandlingen er et selvstendig og helhetlig vitenskapelig arbeid på høyt faglig nivå når det gjelder problemformuleringer, metodisk, teoretisk og empirisk grunnlag, dokumentasjon, behandling av litteratur og fremstillingsform. Det er spesielt viktig at det blir vurdert om materialet og metodene er tjenlige for de spørsmål som reises i avhandlingen, og om argumentene og konklusjonene som fremføres er holdbare.

Avhandlingen skal bidra til ny faglig kunnskap og ligge på et nivå som tilsier at arbeidet/arbeidene vil kunne publiseres som en del av fagets vitenskapelige litteratur.

Hvis avhandlingen er satt sammen av flere delarbeider (manuskripter/artikler), skal komiteen basert på avhandlingens sammenfattende del (jf. § 4-10 tredje ledd), vurdere om delarbeidene etter sitt innhold utgjør et hele. Sammenfatningen skal være utformet av kandidaten alene, og er meget viktig både for kandidaten og for komiteen i dens vurdering. I denne delen skal kandidaten ikke bare sammenfatte, men også sammenstille, de problemstillinger og konklusjoner som legges frem i delarbeidene i et helhetlig perspektiv og på den måten dokumentere sammenhengen i avhandlingen.

Hvis avhandlingen inneholder delarbeider med flere forfattere, skal komiteen basert på medforfattererklæringene, vurdere om kandidatens innsats kan identifiseres og om kandidaten står som eneansvarlig for en tilstrekkelig stor del av avhandlingen. Dersom kandidatens egen dokumentasjon ikke er tilstrekkelig, kan komiteen innhente ytterligere opplysninger.

Hvis avhandlingen i sin helhet er innlevert som et fellesarbeid, er det rimelig å forvente at forskningsprosjektet og/eller avhandlingen vil være mer omfattende enn det en ville forvente av et individuelt arbeid. Så langt det er mulig skal hver av kandidatene vurderes og prøves etter de samme krav som når arbeidet er utført av én person. Monografi kan ikke godkjennes som fellesarbeid.

3.3 Komiteens innstilling og konklusjon

Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Høgskulen på vestlandet.:

§ 5-8. Bedømmelseskomiteens innstilling

- (1) Bedømmelseskomiteen avgir innstilling om hvorvidt arbeidet godkjennes for disputas. Innstilling og eventuelle dissenser skal begrunnes.
- (2) Bedømmelseskomiteens innstilling skal foreligge senest innen tre (3) måneder etter at komiteen har mottatt avhandlingen. Tillater komiteen omarbeiding av avhandlingen, løper ny frist fra den dato avhandlingen leveres på nytt.
- (3) Bedømmelseskomiteens innstilling oversendes programutvalget som forelegger denne for ph.d.-kandidaten. Kandidaten gis en frist på ti (10) arbeidsdager til å fremme skriftlige merknader til innstillingen. Hvis kandidaten ikke ønsker å fremme merknader, skal programutvalget snarest underrettes skriftlig om dette.
- (4) Ph.d.-kandidatens eventuelle merknader skal sendes dekan, som fatter vedtak i saken i samsvar med § 5-10.

Innstillingen skal inneholde en kort beskrivelse av arbeidets format (monografi/artikkelsamling). Videre skal innstillingen inneholde en omtale av avhandlingens vitenskapelige betydning og dens mest sentrale momenter (dette kan for eksempel være teori, hypoteser, materiale, metoder og funn).

Når komiteen konkluderer med å godkjenne doktorgradsarbeidet for disputas, bør begrunnelsen kunne formuleres relativt kort. Komiteen bør da bestrebe seg på å gi innstillingen i en generell og kortfattet form. I de tilfeller hvor komiteen konkluderer med at doktorgradsarbeidet ikke bør godkjennes, vil det være naturlig med en mer utførlig begrunnelse. Kandidaten kan gi en kommentar til komiteens innstilling via HVL.

Omarbeiding av avhandlingen (jf ph.d.-forskriften § 5-7)

Dersom komiteen vurderer det slik at en vitenskapelig ph.d.-avhandling ikke bør godkjennes for disputas slik den foreligger, men at avhandlingen med en viss omarbeiding ville kunne bringes opp på et tilfredsstillende nivå innen en frist som normalt ikke skal være lengre enn tre (3) måneder, kan den gi en anbefaling om at kandidaten bør få anledning til slik omarbeiding. Ved anbefaling om mindre omarbeiding skal komiteen gi en konkret oversikt i skriftlig form over hva kandidaten må omarbeide. Komiteen bør gi noen føringer for hvilke områder avhandlingen må forsterkes på (for eksempel forholdet mellom materiale og konklusjon, bruk av dokumentasjon, begrepsbruk, klarhet i problemstilling), uten at anbefalingen kan oppfattes som en forsikring om godkjenning når komiteen leverer sin endelige innstilling. Muligheten til å foreta mindre omarbeiding skal ikke regnes som ny bedømmelse, men fører til at bedømmelsen blir utsatt. Dersom en "mindre omarbeidet" avhandling blir underkjent, har kandidaten derfor anledning til å levere avhandlingen til ny bedømmelse, én gang jf. ph.d.-forskriften § 5-13.

4. Bedømmelseskomiteens vurdering av doktorgradsprøven

Doktorgradsprøven for ph.d.-graden består av en prøveforelesning og et offentlig forsvar av avhandlingen (disputas).

4.1 Prøveforelesningen

Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Høgskulen på vestlandet:

§ 5-16. Prøveforelesning

- (1) Etter at avhandlingen er innlevert til bedømmelse etter § 5-3, skal ph.d.-kandidaten holde en prøveforelesning. Prøveforelesningen er en selvstendig del av doktorgradsprøven og skal være over oppgitt emne.
- (2) Hensikten er å prøve kandidatens evne til å tilegne seg kunnskaper utover avhandlingens tema og evnen til å formidle disse i en forelesningssituasjon.
- (3) Tittel for prøveforelesning kunngjøres for ph.d.-kandidaten ti (10) arbeidsdager før forelesningen. Emnet for forelesningen skal ikke stå i direkte forbindelse med temaet for avhandlingen.
- (4) Prøveforelesningen avholdes i forbindelse med disputas, og bedømmelseskomiteen oppgir tema for prøveforelesning og forestår selv bedømmingen.
- (5) Dersom de to prøvene finner sted separat, oppnevner dekan en egen komité som også fastsetter tema. Minst ett av bedømmelseskomiteens medlemmer skal i slike tilfeller delta i vurderingen.
- (6) Prøveforelesningen skal skje på avhandlingsspråket med mindre dekan godkjenner et annet språk.
- (7) Bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen avgjør om den er bestått eller ikke bestått. Det skal begrunnes dersom prøveforelesningen anbefales ikke bestått.
- (8) Prøveforelesningen skal være bestått før disputas kan avholdes.
- (9) Dersom bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen ikke godkjenner den, må det avholdes ny prøveforelesning. Ny prøveforelesning må holdes over nytt emne og ikke senere enn seks (6) måneder etter første forsøk. Ny prøveforelesning kan bare holdes en gang. Forelesningen bedømmes normalt av den samme komite som den opprinnelige.

Kandidaten skal gjennom prøveforelesningen dokumentere sin evne til å tilegne seg og formidle forskningsbaserte kunnskaper ut over sitt spesialområde.

Forelesningen bør formidles på en slik måte at den med utbytte kan følges av studenter på masternivå. Bedømmelseskomiteen vurderer prøveforelesningen som bestått eller ikke bestått. I vurderingen vektlegges både faglig innhold og evne til formidling.

4.2 Disputasen

Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Høgskulen på vestlandet:

§ 5-17. Offentlig forsvar av avhandlingen (disputas)

- (1) Offentlig forsvar av avhandlingen skal finne sted etter at prøveforelesningen er avholdt og godkjent, og innen to (2) måneder etter avhandlingen er funnet verdig til å forsvares.
- (2) Tid og sted for det offentlige forsvaret skal kunngjøres minst ti (10) arbeidsdager før det avholdes.
- (3) Den komiteen som opprinnelig har bedømt avhandlingen, bedømmer også det offentlige forsvaret. Det offentlige forsvaret skjer på avhandlingspråket med mindre dekan, etter forslag fra bedømmelseskomiteen, godkjenner et annetspråk.
- (4) Det skal normalt være to opponenter. De to opponentene skal være eksterne medlemmer av bedømmelseskomiteen og utpekes av dekan.
- (5) Disputasen ledes av dekan eller den dekan bemyndiger. Den som leder disputasen, gjør kort rede for innlevering og bedømmelse av avhandlingen, og for prøveforelesningen. Deretter redegjør doktoranden for hensikten med, og resultater av, den vitenskapelige undersøkelsen. Førsteopponenten innleder opposisjonen, og andreopponenten avslutter opposisjonen. Øvrige tilstedeværende har anledning til å kommentere ex auditorio. Disputasleder avslutter disputasen.
- (6) Dekan kan fastsette en annen oppgavefordeling.
- (7) Bedømmelseskomiteen avgir innstilling til dekan, der den gjør rede for hvordan den har vurdert forsvaret av avhandlingen.
- (8) Innstillingen skal konkludere med om disputasen er godkjent eller ikke godkjent. Innstillingen skal begrunnes dersom disputasen anbefales ikke godkjent.

For nærmere beskrivelse av disputasens forløp og ansvarsfordelingen mellom deltakerne, vises til, HVLs felles retningslinjer og prosedyrer for disputas, samt gjeldende praksis for hvert enkelt ph.d.-program.

Ved en vitenskapelig doktoravhandling skal disputasen være en faglig diskusjon mellom opponenter og kandidat vedrørende problemformuleringer, metodisk, empirisk og teoretisk grunnlag, dokumentasjon og fremstillingsform. Det bør legges spesiell vekt på å etterprøve holdbarheten av viktige konklusjoner som kandidaten har trukket i sitt arbeid. De problemstillinger som opponentene velger å forfølge, behøver ikke være begrenset til dem som er omtalt i komitéinnstillingen.

Opponentene bør oppfordre til faglig diskusjon som utfordrer kandidaten, ikke bare på doktorgradsresultatets faglige innhold, men også på dens evne til å sette arbeidet i en bredere vitenskapelig kontekst. Under disputasen oppfordres opponenter og kandidater til å utfordre hverandre faglig på en respektfull måte.

4.3 Komiteens vurdering og innstilling

I sin innstilling skal bedømmelseskomiteen vurdere forsvaret av avhandlingen som godkjent eller ikke godkjent.

Dersom avhandlingen er funnet verdig til å forsvares offentlig i disputas, vil dette normalt føre til at forsvaret av den godkjennes for doktorgraden. Dersom det fremkommer nye momenter under disputasen som skaper usikkerhet i komiteen og som ikke kan bringes på det rene under selve disputasen, bør komiteen avklare og vurdere eventuelle konsekvenser av disse før den meddeler sin endelige innstilling.

Dersom arbeidets sentrale konklusjoner likevel, *i lys av nye momenter som kommer frem under disputasen*, viser seg utvilsomt ikke å være holdbare, må bedømmelseskomiteen i sin innstilling vurdere disputasen som ikke godkjent. Det samme gjelder dersom det under disputasen kommer frem klanderverdige forhold av vesentlig betydning for vurderingen av arbeidet, som brudd på forskningsetiske normer eller god akademisk skikk for øvrig. Dersom disputas ikke godkjennes, kan ny disputas holdes én gang jf. ph.d.-forskriften § 5-18, 2. ledd.